

GUIDO STERKENDRIES, FOTOGRAAF VAN NATURE

‘Mijn moeder heeft me moeten leren ook mensen graag te zien’

Hij was de eerste ooit die de azuurblauwe pijlgifkikker kon fotograferen, werkte voor BBC en National Geographic en woonde in het regenwoud bij inheemse volkeren. Vandaag produceert Guido Sterkendries op een Vlaamse hoeve sojavrije eieren. ‘Ik ben al vaak moeten vluchten omdat ik te veel stoorzender was.’

Katrien Steyaert, foto Donald Woodrow

De Beernemse hoeve van Guido Sterkendries (54) is een opvallend stukje West-Vlaanderen, op het erf scharrelt een bont gevederd gezelschap rond. Gevaar lijkt hier ver weg, maar de lokroep ervan hoort hij al haast zijn hele leven, vertelt de fotograaf. In zijn dertigjarige carrière kwam hij vaak in precare situaties terecht: toen hij gebeten werd door een Mexicaans gilamonster, een forse hagedis die zijn gif in zijn prooi kauwt, of toen hij zijn gebit brak op expeditie in de Centraal-Amerikaanse jungle. ‘Ik werkte vaak in het regenseizoen, als andere fotografen wegbleven. Soms sloop ik urenlang over de vochtige bodem in de hoop een kikkertje pal voor mijn lens te krijgen. Tijdens mijn eerste Amazonereis, in 1989, liep ik malaria op. Mijn herstel duurde een jaar, maar ik moest en zou teruggaan.’

Ook twee weken bivakkeren in Braziliaanse boomkruinen, veertig meter boven de grond, was een must: alleen daar kon hij de azuurblauwe pijlgifkikker fotograferen. Hij was de eerste die het betoverende beestje

voor zijn lens kreeg. Sterkendries haalde de cover van *BBC Wildlife Magazine*, hij kon voor *EOS* en *National Geographic* werken en kreeg de leiding over de productie van een Japanse documentaire die 15 miljoen kijkers haalde. Voor *Pure Amazonia*, zijn boek uit 2010, kreeg hij lof van Sting, de oprichter van The Rainforest Foundation.

Zelfs Sir David Attenborough liet van zich horen. Enkele jaren geleden beweerde de Britse bioloog dat de precieze gouden kikkers uitgestorven waren, maar in een Panamese canyon vond Sterkendries de laatste natuurlijke kolonie. Terug thuis bundelde hij zijn beelden in het boek *Puur goud*, waarna Attenborough hem een brief stuurde.

‘Het ontbreekt hem nu aan tijd, maar hij wil graag het voorwoord van mijn volgende boek schrijven. Vlaanderen was altijd weinig geïnteresseerd in mijn werk, maar daardoor ging ik het verder zoeken. Ik hunkerde naar oerlandschappen, waar ik bewoners van een ongerepte wereld kon leren kennen. In de Amazone is zoveel te ontdekken. Elke dag twee nieuwe soorten, zegt het WWF.

Je vindt er een groots, broeiend ecosysteem. Dat blijft voor mij het summum.'

'Ik ben met die liefde voor de natuur geboren, mijn moeder heeft me moeten leren ook mensen graag te zien. Ik snapte de mensenwereld niet altijd. Op school in Borgerhout werd ik uitgelachen om mijn boomlange lichaam, leraren werden kwaad als ik weer eens niet oplette omdat ik buiten iets zag bewegen. In de natuur kon ik vluchten, maar ze was vooral een bron van verwondering. Als kind ontdekte ik al dat een banaal ogende driedoornige stekelbaars tijdens het paar seizoen een knaloranje buik krijgt en het vrouwtje verleidt met een bruiloftsdans. Met foto's kon ik mijn omgeving bewijzen dat ik al die wonderlijke dingen écht had gezien.'

U bent autodidact.

Ja, maar begrijpen wat een landschap je wil zeggen, kun je niet leren. Je moet er een spirituele connectie mee hebben. De Amazonevolkeren bij wie ik leefde, hebben die ook. Kleuters van vijf jaar brengen er ijsvogeltjes groot door hen visjes te voederen die ze met pijl en boog schieten in de rivier. Hier zijn kinderen net zo gefascineerd door de natuur, maar hoe groter ze worden, hoe meer we die interesse fnuiken.'

We vergapen ons toch in groten getale aan reeksen als Planet Earth en Dynasties?

'Ja, maar de natuur moet niet te dichtbij komen, dan is ze vies en storend. Mensen willen thuis geen haan omdat die te luid kraait, terwijl hij essentieel is in een toom (*een groep vogels, red.*). Een documentairemaker vertelde me ooit dat ze bewust geen beelden toonden van parende walvissen omdat die kijkers konden choqueren.'

Verboden te kussen

Sterkendries vertelt zijn verhaal terwijl we eieren van eigen kweek proeven. Buiten klinkt het getok en geklok van honderden kippen. 'Het is het eerste wat mijn dochter Mara hoorde toen ze vijf maanden geleden ter wereld kwam. Veerle (*De Roeck, zijn vrouw, een orthopedagoge, red.*) is hier bevallen, omringd door onze dieren.'

Jullie trouwden in de jungle?

'Ik wilde onze liefde symbolisch bevestigen, ook omdat ik eerder al gehuwd was. Ik nam Veerle mee naar de Tapirapé, indianen uit Centraal-Brazilië. Ze beschilderden ons met indrukwekkende motieven en lieten mij mijn kunsten als jager bewijzen, waarna hun sjaamaan ons in de echt verbond en de jongeren

“kussen! kussen” riepen, zoals ze dat in de Hollywoodfilms in de stad zien. In hun traditie kennen ze dat gebruik niet, dus heb ik alleen geglimlacht. Achteraf zeiden de anderen me wat een sterk signaal ze dat vonden.’

Dweept hun jeugd te veel met het Westen?

‘De Tapirapé beseffen dat ze hun jongeren niet kunnen verbieden naar Shakira te luisteren, zolang ze de traditionele liederen ook blijven leren. Het verloopt lang niet overal zo harmonieus. Geld binnenbrengen bij groepen die van oorsprong voedselverzamelaars zijn, leidt vaak tot problemen. Veel indianen raakten verslaafd aan drugs en alcohol, of kregen westerse ziektes als hepatitis.’

Grijpt de overheid niet in?

‘De Braziliaanse president Bolsonaro is pas begonnen en hij heeft de bescherming van de inheemse bevolking en de afbakening van hun gronden al bij het ministerie van Landbouw ondergebracht. En zij waren al zo kwetsbaar. Bij Funai, de Nationale Stichting voor de Indianen, werken zeker idealisten, maar er is ook veel laksheid. In 2011 zag ik hoe in de Javarivallei een tachtigtal Kanamary-indianen op een vlot van 20 bij 28 meter leefde. Mannen aan de drank, vrouwen in de prostitutie, kinderen aan de sigaretten, onder de ogen van Funai. Dat was voor mij een dieptepunt. Veel inheemse bewoners worden verdreven door houtkappers, sojateilers, goudzoekers en olie-ontginners.’

‘Op school werd ik uitgelachen om mijn boomlange lichaam, leraren werden kwaad als ik weer eens niet oplette omdat ik buiten iets zag bewegen’

Die mee de ecologische teloorgang veroorzaken.

‘Zeg gerust een ecologisch inferno. Duizenden foto’s heb ik gemaakt van de desastreuze gevolgen van de ontbossing. Gebieden zo groot als dat tussen Antwerpen en Lyon met niets dan stof en verbrande aarde. Een veelvoud aan luiaards, brulapen, papegaaien en orchideeën is mee verdwenen.’

Eind 2018 raakte bekend dat het Braziliaanse Amazonewoud tegen een hoger tempo gekapt wordt dan de voorbije tien jaar het geval was.

‘Ik kan zulk nieuws bijna niet lezen. En toch heb ik hoop. Ik geloof tot op zekere hoogte in de goedheid van de mens. Alleen moeten mensen juist geïnformeerd worden. Daarom

fotografeerde ik. Internationale kranten doopten me Ecotaran, maar ik zag mezelf meer als een *conservation photographer*. Het Amazonegebied is een levensader voor onze planeet. Sinds de massale kap daar zitten we met enorme gebieden die als heteluchtblazers de aarde opwarmen. Brazilië was qua biodiversiteit ooit het allerrijkste land ter wereld, maar het offerde dat op in zijn honger naar economische rijkdom. *Progresso*, noemen ze het.’

Begrijpt u dat streven niet?

‘Heb ik begrip voor kleine boeren die regenwoud afbranden? Ja. Ze zijn straatarm. Heb ik begrip voor grote instanties en multinationals? Nee. Hun praktijken zijn *crapuleus*. GDF Suez (*nu Engie, red.*) liet me verstaan dat ik mijn foto’s van het Kanamary-vlot beter niet kon publiceren. Uit sommige gebieden ben ik moeten vluchten omdat ik zo’n stoorzender was geworden. Milieuactivisten bleven mijn foto’s gebruiken, sommige zijn koudweg vermoord.’

LEKKENDE HARTKLEP

Ziek werd hij ervan. Zijn schijnbaar on-aantastbare lijf wist het niet meer. ‘Tijdens mijn voorlaatste tocht naar de Amazone – de laatste was mijn huwelijksreis – werd ik in het vliegtuig onwel. Geland in Sao Paulo begon ik te wenen. Ik was compleet opgebrand. Ik had altijd gezegd: niets zal mij tegenhouden behalve de natuur. Wel, het was mijn eigen natuur die me stopte.’

‘Een Braziliaanse cardiologe stelde hart-ritmestoornissen en een lekkende hartklep vast. Het ergste was dat ik besepte: ik kom de ellende wel te boven, maar dat geldt niet voor de Kanamary en alle uitgestorven diersoorten. Het daagde me dat ik nog tien inheemse groepen kon benaderen en nog vijftien kikkersoorten kon ontdekken, maar zou dat genoeg stenen in de rivier verleggen?’

Dat klinkt streng.

‘Streng voor mezelf, mensen die minder of iets anders doen, wijs ik niet met de vinger. Ik wil gewoon het recht om zelf wél voor een ander bestaan te kiezen, als kippenhoeder en producent van sojajavrie eieren. Grote delen van de Amazone worden aan de soja-teelt opgeofferd, de bodem raakt uitgeput, kunstmest en pesticiden vervuilen het water. Omdat China, Amerika en Europa goedkoop veevoer willen. Tot 90 procent van de wereldwijde sojaproductie gaat naar diervoeder, Brazilië is een van de grootste spelers.’

‘In traditioneel kuikenvoer zit makkelijk 19 procent soja, meestal nog genetisch gemodificeerd. Mensen weten dat vaak niet en blijven vrolijk vlees eten. Dat is het eeuwige argument in Brazilië: er komen meer mensen, die zullen meer vlees willen, dus er is meer soja nodig – niets aan te doen.’

Het sojamoratorium, een afspraak tussen burgers, industrie en overheid, remde volgens initiatiefnemer Greenpeace de ontbossing al af.

‘Dat is positief, maar ik wil zelf bijdragen. Samen met Koen Van den Noordgate, kippenexpert en pionier in sojavrij dierenvoer, maak ik mijn eigen mix met onder meer lijnzaad. Zo krijgen mijn kippen alle essentiële bestanddelen binnen, en het is nog goed voor hun pluimage ook. Zelfs de boeren hier, die me soms sceptisch bekijken, zeggen hoe gezond mijn kippen eruitzien.’

Vanwaar hun scepsis?

‘Met de meeste boeren bewandel ik een mooie weg, hoor, maar sommigen vinden me een alternatieve keuteraar. Dat kantelt nu ze lezen dat soja ferm duurder gaat worden omdat de vraag vanuit China blijft stijgen, maar toch. Het gaat hen vooral om mijn rendement. Ik produceer gemiddeld maar 100 eieren per dag, maar zo garandeer ik kwaliteit. Ik weer soja, maar ook antibiotica. Dat vang ik op met kruiden en een doorgedreven hygiëne. Mijn legbakken zijn in steen gemaakt zodat ik ze kan afbranden in geval van bloedmijten. Die komen hier overigens nauwelijks voor omdat ik mijn populatie beperkt houd. Mensen denken dat met het einde van de Fipronilcrisis alle gevaar geweken is, maar op grote schaal kippen kweken zal problematisch blijven.’

PRIVACY BIJ HET BROEDEN

Tijdens een rondleiding langs de plekken waar kippen zitten – onder de moerbeiboom, in de wei, het kweekvertrek, de ziekenboeg – wijkt een Hollandse herdershond niet van onze zijde. Tweeënhalf jaar al leidt Sterkendries hem op tot zijn rechterhand. Het dier houdt zijn kop schuin om de fluitsignalen van zijn baas op te vangen. Op basis daarvan drijft hij een Antwerps baardkrieltje terug achter het hek of belet hij dat een Sussex-hen ontsnapt. ‘Aan de legbakken komen nog afschermende planken. Kippen hebben graag privacy als ze broeden.’

Alles voor hun zorg?

‘Net als de vogelvolkeren in de Amazone be-

De gouden kikker, waarvan Sterkendries in Panama de laatste natuurlijke kolonie vond. GUIDO STERKENDRIES

‘Internationale kranten doopten me Ecotarzan, maar ik zag mezelf meer als een conservation photographer’

sef ik wat een complexe, intelligente wezens kippen zijn. Daarom ben ik zo ontgoocheld dat de plaatselijke Natuurpunters er niet in geïnteresseerd zijn. Ze vinden kippen geen natuursoorten. En al die eeuwenoude, prachtige rassen dan? Ik zag ze als kind al op de schilderijen van de Vlaamse Primitieven. Ik heb zelf zeven bijzondere rassen: van de Mechelse koekoek tot het Zottegems hoen.’

U kruist ze zelf?

‘Ja. De leghorn en de bruine legkip verdringen tegenwoordig alle andere soorten, wat niet alleen een cultureel verlies is, maar ook genetisch gevaarlijk. Door de beperkte bandbreedte daalt de resistentie tegen ziektes enorm. Waarom gebruiken industriële kippenkwekers zoveel antibiotica, denk je.’

‘Ik ben elke dag uren bezig met voederen en verzorgen, maar ik heb al harder meegemaakt. In de jungle was vooral het desolate pijnlijk. Het enige wat hielp, was zingen. Dat doen we hier thuis nog altijd. Als we

vrolijk zijn, mag die vreugde door het huis galmen. Door mijn kippen te observeren leer ik bovendien elke dag bij.’

Ook de Vlaamse boeren leren bij, in 2017 was er de eerste sojaoogst.

‘Ik zou met plezier Vlaamse tofoe kopen, maar in veevoeder heeft soja geen meerwaarde. Bovendien wil ik met mijn sojavrij aanpak mensen bewust maken van de belachelijk lage prijzen waartegen Brazilianen kippenvlees exporteren. Ze hoeven hun sojaschuren maar open te zetten, ze slachten hun plofkippen al na zes weken – mijn dieren mogen drie jaar vrijelijk leven – én ze werken met slaven. Arbeiders in de fabrieken zeiden me dat ze voor hun werkgevers niet meer waard waren dan die plofkippen.’

Slaat uw verhaal aan?

‘In de delicatessenzaken waaraan we leveren, zijn veel klanten bereid meer te betalen voor een gezonder en ethischer ei. Voedsel is zo banaal geworden. Mijn buurman, een varkensboer, krijgt een basisprijs van 89 cent per kilo vlees. Dat is toch waanzin?’

Mist u de exotische fauna nooit?

‘Ik heb hier alles. Ik tracht waar te maken wat ik de Tapirapé heb beloofd: dat ik vanuit België een verschil zou maken voor hun volk en woud. Bolsonaro geeft nu een vrijgeleide voor de verdere inpalming van kwetsbare gebieden en speelt met de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen. Daar strijd ik tegen. Maar of ik snel genoeg zal zijn?’

www.battle4life.eu